

HÅPETS KATEDRAL - FARGERIK OG INTERRELIGIØS HÅPSBYGGING

Med toner fra det flerkulturelle barnekoret Fargespill Østfold, med sju ulike religiøse håps-stemmer, og med sola skinnende på Håpets katedral bokstavelig talt i mer enn alle regnbuens farger, ble dette unike miljø- og kunstprosjektet innviet på verdens miljødag 5. juni i år. Jeg vil hevde at dette initiativet har tilført både Den norske kirke, religionsdialogen og miljøkampen noe avgjørende nytt og viktig. Jeg er blitt spurt om å skrive noe om det interreligiøse og internasjonale aspektet ved Håpets katedral¹, og vil i det følgende legge vekten nettopp der.

AV EINAR TJELLE, F. 1966, ER SEKSJONSLEDER FOR ØKUMENIKK OG DIALOG I KIRKERÅDET/MELLOMKIRKELIG RÅD. HAN ER LEDER FOR INTERRELIGIØST KLIMANETTVERK, OG ER AMBASSADØR FOR HÅPETS KATEDRAL.
ET982@KIRKEN.NO

Fargerikt

Noe av det jeg fascineres mest av ved byggingen av Håpets katedral er mangfoldet og det breie samarbeidet. Her er det garva båtbyggere, konfirmanter- og skoleklasser, miljøengasjerte pensjonister, samt flyktninger og migranter i arbeidstrening. På byggeplassen *Isegran* i Fredrikstad har både kongelige, statsråder, ordførere og biskoper med entusiasme troppet opp. Og en rekke ulike organisasjoner og firmaer støtter opp, både finansielt og faglig. Prosjektet etablerer både lokal bærekraft, synergier og overføringsverdi gjennom sitt samarbeid med ulike instanser som Kirkens Bymisjon, NAV, Fredrikstad Internasjonale Skole og Fredrikstad kommune ved etat for Livsmestring. Først og sist handler det om dugnadsfolket, som tilsammen har lagt ned mer enn 10 000 arbeidstimer i byggingen. Mangfoldet preger også mange av disse ildsjelene. Her har sikker, imamer og buddhismunker vært med å barke tømmer. Kvinner med hijab og menn med turban har servert kaffe. Men også bidratt med sine bønner og refleksjoner.

Interreligiøst

Håpets katedral er et initiativ fra Den norske kirke ved Borg bispedømmeråd. På Skaperverkets dag i år ble katedralen innviet til kirkelig bruk. Likefult har det fra starten av vært et ønske om og en intensjon at katedralen også skulle være interreligiøs:

- Havet og håpet tilhører oss alle, sier Borg biskop Atle Sommerfeldt som også er styreleder. På nettsidene står det videre: - Utgangspunktet er havet, som er grenseløst, og binder oss sammen; både nasjoner, kontinenter og mennesker – uavhengig av hvilken religion vi tilhører – eller ikke. Havet er livgivende og vår felles arv. Denne arven er nå truet. Skal vi redde havet må vi gjøre det i felleskap.

Som leder for *Interreligiøst klimanettverk* i Norge ble jeg tidlig kontaktet av initiativtaker og kunstnerisk leder Solveig Egeland. Nettverket vårt oppsto i 2014, er løselig tilknyttet Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og består av «grønne representanter» fra islam, jødedom, buddhismen, sikhismen, bahai, holister og ulike kirkesamfunn/organisasjoner. Nettverket både lærer av hverandres miljøverdier og forsøker sammen å praktisere klimarettferdighet og vern om skaperverket. Vi ble tidlig en samarbeidspartner, og var representert ved lanseringa i februar 2018. Både imam Ibrahim Saidy, vår sikhrepresentant Rupinder Kaur og jeg ble invitert med som ambassadører for prosjektet. Også tidligere Oslo biskop og ærespresident i *Religions for Peace*, Gunnar Stålsett, er ambassadør. Alt dette til sammen viser en bevissthet fra ledelsen om å «rekruttere bredt» også på det religiøse område.

Ikke minst er *Dialogforum Østfold* med som partner. Dialogforumet eies av muslimske

og kristne trossamfunn og organisasjoner i fellesskap, er lokalt basert og kjennetegnes ikke minst av felles samhandling (diapraxis). I disse dager arbeides det med et pedagogisk undervisningsopplegg om Håpets katedral, etikk og bærekraft for KRLE-faget hvor IKO, bispedømmet og Dialogforum Østfold samarbeider². *Buddhistforbundet* er også samarbeidspartner til Håpets katedral, med de to klostrene *Lokuttara Vihara* i Skiptvet og *Wat Thai-tempelet* i Sørum, som to aktive regionale miljøer. I det siste har Håpets katedral utvidet kontaktnettet med flere yngre representanter fra blant annet jødiske «vevisere» og Den katolske kirke og deres diakonale organisasjon Caritas.

I noen grad har de ulike religiøse aktørene og miljøene vært med på dugnader og praktisk arbeid, oftest mer «indirekte» gjennom flerkulturell praksis i regi av Bymisjonen med flere. Men bidragene går ut over dette. Ved siden av regelmessig «bønn for håpet og havet» i kristen regi, er også de ulike andre religionene invitert til å reflektere rundt bønn og håp for havet. Prammen har slikt sett huset ulike uttrykk med blant annet bønnen, sanger, meditasjoner og yoga.

I 2019 ble det arrangert en flere dagers *interreligiøs klimapilegrimsvandring* med 18 pilegrimer fra 17-82 år, fra Oslo til Isegran i Fredrikstad. Dette ble arrangert av Ellingsrud og Furuset menighet, Oslo buddhistsenter og MiljøSikh, i samarbeid med Kirkelig dialog-senter i Oslo, Islamic Cultural Centre Norway og Klimapilegrim. Pilegrimene representerte seks ulike religioner og livssyn: kristne, sikher, buddhister, hinduer, muslimer, humanetikere og uavhengige. Underveis var det samtaler, øvelser og vandring i stilhet³.

På verdens miljødag både i 2020 og 2021, ble som tidligere nevnt, ulike religiøse aktører invitert til Håpets katedral for å holde appeller og knytte an til sin egen tradisjon og uttrykk⁴. Blant representantene var også en samisk sjaman. Også interreligiøse globale nettverk som *Green Faith International* har vist interesse. I Håpets katedrals selvpresentasjon finner vi uttrykket -*Vårt tempel, vår moske, vår synagoge, vår kirke og vårt hellige rom, som er lånt fra Green Faith, og uttrykker et ønske om å inkludere bredt. Miljøkampen og vern av livet i havet forankres i ulike religiøse verdier og*

tradisjoner. -*The Ocean is the source of all life, it is considered sacred in Islam*, sier for eksempel min muslimske kollega i miljønettverket vårt.

Til sammen skaper dette en vev av ulike farger og forankringer, som igjen stimulerer til felles og forsterket samhandling⁵. *Grønn diapraxis* er slik et kjennetegn. Ved noen anledninger opptre de ulike religiøse representantene sammen og samtidig med sine distinkte uttrykk og symboler. Håpets katedral har likevel lagt vekt på at det skal være et *interreligiøst rom* hvor hver religion kan være til stede med sitt distinkte særpreg. Dette valget er gjort for å unngå å promotere en uklar fellesreligion og at «mainline spiritualitet» i de ulike religionene føler seg mer komfortable med å bruke katedralen.

Internasjonalt

Håpets katedral er et prosjekt som skaper engasjement også over landegrensene. Erik Solheim, som tidligere ledet FN Miljø (UNEP), har vært en støttespiller fra starten, og bidratt – sammen med Mellomkirkelig råds nettverk – til internasjonal interesse. Innvielsen på verdens miljødag skjedde derfor på engelsk, og lyad Abumoghli, UNEPs direktør for *Faith for Earth* (et FN initiativ for å mobilisere trosaktører for bærekraftsmålene) hadde en sterk appell. Han understreket blant annet at Håpets katedral er et utmerket uttrykk for UNEPs *Faith for Earth*-visjon, om en klode som trenger «økologisk balanse», interreligiøst samarbeid og håp. Håpets katedral ble også promotert internasjonalt gjennom direkte strømming, filmsnutter og artikler i anledning verdens miljødag⁶. Prosjektet er i dialog med UNEP om en sertifisering som *Living Sacred Place*, inspirert av pave Frans'encyklica *Laudato Si*, og mulig da det første interreligiøse i sitt slag.⁷

Blant Håpets katedrals ambassadører finner vi også søster Theodora fra Den koptisk ortodokse kirken i Egypt og biskop Nicholas Holtam av Salisbury i Den anglikanske kirken. Håpets katedral har blitt promotert i Det europeiske kristne miljønettverket (ECEN), og hatt en delegasjon derfra på besøk. Ikke minst er det en tett relasjon til Göteborg stift i Svenska kyrkan. Borg bispedømme har en samarbeidsavtale med dem, og de har fulgt prosjektet og bidratt med plastinnsamlinger siden starten.

Via kontakter mellom kirken og kulturskolen i Ås og Universitetet i Athen er det tatt interesse for et «søsterprosjekt» til Håpets katedral. Håpets katedral møter og svarer på mange av de samme utfordringene i Hellas som i Norge, og på noen områder mye sterkere og mer direkte: plastforsøpling i havet, migrantutfordringer og utenforskap. Hvordan Håpets katedral bruker tradisjonshåndverk og viderefører og utvikler dette inn i vår tid og med våre behov og utfordringer, inspirerer også. I samtaler mellom representanter i Norge og Hellas har ideen om et *Lighthouse for hope* begynt å ta form⁸.

Håpets katedral har skapt interesse og det har vært samtaler om mulig samarbeid med både Utenriksdepartementet og direktør Nina Jensen ved forsknings- og ekspedisjonsskipet REV Ocean, som har ambisjon om å bli verdensledende på maritim miljøforskning.

En spennende utfordring framover er hvordan Håpets katedral i kortere perioder kan bevege seg *utenfor* Isegran og nærområdene, nå når selve byggefasen snart er over. Om det lar seg gjøre på en forsvarlig og økonomisk måte tror jeg verden ligger åpen for katedralen. Det er nok klokt at de stegene tas varsomt, men at interessen og potensialet for å få besøk, er åpenbart. Det viktigste er likevel den inspirasjonen som det unike samarbeidet kan gi, og engasjementet som skapes lokalt og over grensene via digitale løsninger.

Håpets katedral visjon knyttes særlig til to av FNs 17 bærekraftsmål, som ble vedtatt i 2015: Bærekraftsmål nummer 14 handler om å beskytte livet i havet, og går spesifikt på kampen mot plast og forurensingen av havet. Dette er også et meget sentralt perspektiv i FNs 10-år for «Ecosystem Restoration» som UNEP lanserte på verdens miljødag i år, og som utfordrer på kritisk tap av natur og biodiversitet i vår tid. Bærekraftsmål nummer 17 handler om hvordan vi sammen skal klare å nå alle de andre målene. Bærekraftsmålene er omfattende og ambisiøse, og alle sektorer i samfunnet må bli involvert i dem. Trossamfunnene er en naturlig del av dette «større vi», og har en viktig rolle.

Gjennom flere år, og kanskje særlig det siste tiåret, har det vært en trend at religioner og trossamfunn setter klima og miljø stadig høyere på sakskartet, og samarbeider tettere enn før⁹. Og tilsvarende, en økende interesse

fra FN-organisasjoner og andre om strategisk samarbeid med kirkelige og religiøse organisasjoner som har stor grasrot og nettverk. Den norske kirkes preses Olav Fykse Tveit har flere gode eksempler på dette fra sin tid som generalsekretær i Kirkenes Verdensråd. Men en kryssende trend er samtidig mer skepsis til religion.

Skepsis og muligheter

I en nylig oppdragsrapport fra Universitetet i Oslo, kalt «Der veien du går er det viktigste», analyseres samarbeidet og ledelsen av Håpets katedral¹⁰. Her berømmes fleksibiliteten og det brede samarbeidet, og visjonen «sammen mot plast i havet» fungerer som et dynamisk og samlende bindeledd, sies det. Samtidig kommer det fram at nettopp religionsaspektet er det som i noen grad har opplevd kritikk fra «skeptiske utenforstående»¹¹. Men også at ledergruppa har evnet å fasilitere et samarbeid som har forenet, til tross for en viss skepsis utad.

En annen skepsis kan komme mer «innenfra», fra enkeltmedlemmer i Den norske kirke, kanskje særlig fra «nærområdet». Jeg har ikke empiri på dette, men oppfanget noen få kommentarer fra tid til annen selv. Noen kan problematisere at «håp» blir dennesidig og ikke tydelig koplet til «livet etter døden». Det kan gå på at andre religioner gis for mye plass på det som er «vår katedral», en touch av misunnelse da prosjektet har fått mye oppmerksomhet og også finansiell støtte fra ymist hold. Eller en og annen kritisk kommentar særlig til muslimske katedralbyggere.

Min refleksjon er at dette siste i så fall reflekterer trender vi ser både internasjonalt og i Norge, hvor økt polarisering og særlig islamofobi eller skepsis dukker opp, også i egen bakgård.

Det å samarbeide på tvers, og da tenker jeg bredt, mellom generasjoner, sektorer, næringsliv, tro og livssyn etc., tenker jeg likevel er den beste medisin nettopp mot fremmedfrykt eller berøringsangst for religion. Og jeg mener Håpets katedral har lyktes i nettopp dette. Under visjonen «Sammen for livet i havet» har en maktet å få til et unikt samarbeid, som slik sett *også* er et stykke fredsarbeid. Vi er alle avhengige av vannet og livet i havet. Sjøen som bølger inn over Hvaler, Nice, Rio, Indonesia eller

Thailand, er den samme. Plasten ender i det samme havet. Og det er omfattende samarbeid over grenser som må til for å bekjempe dette. Håpets katedral kan vise seg å være en *game changer* i så måte¹². Miljøkampen trenger å spille på lag med kirker og religion, som både har unike verdier, spiritualitet og ikke minst store nettverk. Religionsdialogen blir bedre og viktigere når den også blir *diapraxis* på avgjørende tema i vår tid. Min erfaring er at slikt praktisk og tematisk samarbeid også fornyer dialogen. For Den norske kirke tror jeg dette unike prosjektet har vært en *øyeåpner* og beveget oss på minst to viktige områder: *Bevegelse skjer* når vi klatrer ut av snevre kategorier og drar sammen: kunst, diakoni, miljøkamp, breie samarbeid med næringsliv, religioner og organisasjoner. For det andre bidrar slike synergier til bærekraft (jfr. mål nummer 17) og fargerikt håp. Klimaendringene og et truet skaperverk krever at vi står sammen om en etikk og praksis for kloden og framtiden. Det at ulike religioner og livssyn finner sammen i et felles engasjement gir håp.

Noter

- 1 Se andre artikler i dette nummeret og nettsiden www.håpetskatedral.no for mer bakgrunn.
- 2 Det er også laget et opplegg for konfirmanter/trosopplæring knyttet til Håpets katedral.
- 3 Les mer om dette her <https://www.oslobuddhistsenter.no/2019/08/11/interreligios-klimapilgrimsvandring/>
- 4 Et opptak fra innvielsen i 2021, hvor også de religiøse appellene kan høres, kan ses her <https://www.youtube.com/watch?v=6KBihobNIOU>
- 5 I driftsfasen fra 1.10.21 vil de formelle eierne av Håpets katedral være Kirkens bymisjon, Fredrikstad kirkelige fellesråd, Østfold dialogforum, Buddhistforbundet i Norge og Caritas, i tillegg til Borg biskop og bispedømmeråd.
- 6 Se for eksempel <https://www.worldenvironmentday.global/pt-br/node/6519>.
- 7 Se foreksempeleside 2 i dette dokumentet: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/33262/GGHW.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- 8 Opplysninger fra Hege Fagermoen, sogneprest i Gjemmen (tidligere prost i Ås/Follo).
- 9 Jfr. min artikkel «Towards a green diapraxis – Experiences and reflections from an interfaith journey», i Philip, Rimmer & Tomren: «Religion, Sustainability and Education», pp 300-308, (2021)
- 10 Se rapporten «Der veien du går er det viktigste», fra Universitetet i Oslo, 2021: <https://static1.squarespace.com/static/5b9cb5f7d274cba755455c4d/t/5eddf4b5f2f362724aa5d3f/1591730002830/H%C3%A5pets+Katedral+-+der+veien+du+g%C3%A5r+er+det+viktigste-komp.pdf>
- 11 Ibid, s 54
- 12 Iyad Abumoghli, UNEPs direktør for *Faith for Earth*, brukte et slikt uttrykk i et forberedende møte i forkant av innvielsen på verdens miljødag 5.6.21.

Svein Ellingsen-seminaret 2021

Midt i alt det meningsløse

Fredag 15. oktober kl 10.00-14.00
på MF
Pris: kr 150,- (inkl. lunsj)
Meld deg på innen 11. oktober!
Se mf.no

Årets seminar tar for seg Svein Ellingsen som moderne salmedikter, hans innsats i arbeidet fram mot de nyeste salmebøkene i Den norske kirke, og den stadige fornyelsen av salmediktningen i Norge.